

Aan:
Raad van State
De voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak
Postbus 20019
2500 EA Den Haag

Betreft: beroep tegen raadsbesluit gemeente Kampen d.d. 29 januari 2011
betreffende vaststelling ontwerpbestemmingsplan 'Zuiderzeehaven 2010'

Kampen, 11 april 2011

Geachte voorzitter,

De gemeente Kampen heeft ondergetekende, de Vereniging voor Natuurstudie en – bescherming IJsseldelta, hierna Natuurvereniging IJsseldelta, bij brief d.d. 17 februari 2011 laten weten dat het ontwerpbestemmingsplan “Zuiderzeehaven 2010”, op 29 januari 2011 (enigszins) gewijzigd door de Gemeenteraad is vastgesteld. De door ons ingebrachte zienswijze d.d. 17 september 2010, aangevuld bij brief d.d. 5 oktober 2010 (zie bijlage 1 bij deze brief) is door het raadsbesluit weliswaar ontvankelijk maar ook ongegrond verklaard.

Natuurvereniging IJsseldelta kan zich niet vinden in het raadsbesluit en de argumenten die zijn aangevoerd ter weerlegging van onze zienswijze. Voor onze vereniging is nadrukkelijk alléén het onderdeel van het raadsbesluit relevant dat plaatsing van een tweetal windmolens (in beginsel) mogelijk maakt. Hieronder gaan wij nader in op de hoofdpunten van onze zienswijze, de argumenten die de gemeente heeft aangevoerd om de zienswijze ongegrond te verklaren en onze reactie daarop. Een kopie van de statuten van de vereniging vindt u in bijlage 2 bij deze brief.

Onze zienswijze betreft – op hoofdlijnen - vijf punten:

1. De mogelijke effecten op het Natura 2000- gebied Uiterwaarden IJssel én de effecten op andere Natura 2000- gebieden zijn onvoldoende in beeld gebracht en daarnaast voor zover dat wel is gebeurd onderschat. Omdat de plaatsing van windmolens effect kunnen hebben op daarvoor gevoelige soorten in naburige Natura 2000- gebieden zijn wij van mening dat hiervoor een vergunning als bedoeld in de Natuurbeschermingswet 1998 (artikelen 16 én artikel 19d) dient te zijn verkregen of dient ten minste aannemelijk te worden gemaakt dat zo'n vergunning verkregen kan worden. Bovendien zou voorafgaand aan de vaststelling van het ontwerpbestemmingsplan door de Gemeenteraad een plan-m.e.r.-procedure moeten zijn doorlopen. Voor zover ons bekend is dat niet gebeurd;

2. De mogelijkheid tot plaatsing van windmolens van het voorgenomen kaliber is in strijd met door de Gemeenteraad in 2002 vastgesteld beleid, in het bijzonder de 'Beleidsnota windenergie Kampen' uit oktober 2002;
3. De plaatsing van windmolens leidt tot aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van het Nationaal Landschap IJsseldelta, waarvan de grens op zeer geringe afstand van de beoogde windmolenlocaties is gelegen;
4. De plaatsing van windmolens heeft gevolgen voor de effectiviteit van het provinciale beleid om ganzenfoerageergebieden aan te wijzen in de IJsseldelta;
5. Onderzoek naar mogelijke effecten van de plaatsing van windmolens op door de Flora- en faunawet beschermde soorten is voor zover wij kunnen nagaan niet uitgevoerd. Wij denken dan in het bijzonder aan mogelijke effecten op jaarrond beschermde 'vaste verblijfplaatsen' van bijzondere beschermde soorten als de Zeearend.

In het onderstaande gaan wij nader op deze vijf punten in. Maar voordat wij inhoudelijk nader op onze bezwaren ingaan stellen wij onze vereniging graag aan u voor:

Wat is en doet Natuurvereniging IJsseldelta?

Natuurvereniging IJsseldelta, officieel bekend als 'Vereniging voor natuurstudie en – bescherming IJsseldelta' is een actieve natuurorganisatie die actief is in de IJsseldelta, met als voornaamste plaatsen Kampen en IJsselmuiden. Onze activiteiten zijn in grote lijnen in drie categorieën te verdelen:

- Genieten van de natuur ('natuurbeleving'); dit doel krijgt voluit vorm in onze excursies in en buiten de IJsseldelta, lezingen e.d.;
- Bestuderen van de natuur ('natuurstudie'); dit doel wordt door veel leden van onze vereniging binnen of buiten verenigingsverband in praktijk gebracht en betreft hoofdzakelijk onderzoek naar verspreiding en trends in de verspreiding van vogels en wilde flora;
- Beschermen van de natuur ('natuurbescherming'); binnen onze vereniging is een natuurbeschermingswerkgroep actief, die zich inzet voor het voorkomen (en waar dat niet mogelijk is beperken) van voor de natuur schadelijke activiteiten;

De vereniging telt ongeveer 150 leden. Voor jongeren in de basisschoolleeftijd is door onze vereniging de werkgroep 'Deltakids' opgericht, met tal van natuuractiviteiten. Kijkt u voor meer informatie over onze vereniging en onze activiteiten op de (vernieuwde) website, www.natuurverenigingijsseldelta.nl.

In het onderstaande gaan wij nader op de vijf commentaarpunten in:

1. Effecten op Natura 2000- gebieden zijn onvoldoende in beeld gebracht

Bij dit punt voeren we ter onderbouwing de volgende argumenten aan, waarop daarna in detail zal worden ingegaan:

- a. Het uitgevoerde onderzoek naar vogelbewegingen is onvoldoende representatief voor de te verwachten effecten en bovendien verouderd. Meer intensieve vogelbewegingen zorgen uiteraard voor een groter aantal te verwachten vogelslachtoffers;
- b. Criteria voor beoordeling van de significantie van effecten op vogels zijn in dit geval onjuist toegepast;

- c. Er is onvoldoende onderzoek verricht naar mogelijke effecten op andere gevoelige soorten dan vogels, daarbij denken we vooral aan vleermuizen (m.n. Meervleermuis);
- d. Er is geen onderzoek verricht naar andere soorten dan de voor Natura 2000-gebieden kwalificerende soorten. Omdat delen van het nabije randmerengebied ook de status van Beschermd Natuurmonument hebben zou naar onze mening ook onderzoek moeten zijn verricht naar mogelijke effecten op de daar nagestreefde 'oude' doelen. Voor zover wij kunnen nagaan is dit niet gebeurd;
- e. Vogelbescherming Nederland heeft in de door haar uitgebrachte "Windmolenrisicokaart" de locatie aangeduid als een gebied waar grote risico's bestaan op aanvaringsslachtoffers, vooral onder ganzen, zwanen en watervogels. Het besluit van de Gemeenteraad heeft geen rekening gehouden met deze locatiebeoordeling van Vogelbescherming Nederland;
- f. Omdat de plaatsing van windmolens effect kunnen hebben op daarvoor gevoelige soorten in naburige Natura 2000- gebieden zijn wij van mening dat hiervoor een vergunning als bedoeld in de Natuurbeschermingswet 1998 (artikelen 16 én artikel 19d) dient te zijn verkregen of dient ten minste aannemelijk te worden gemaakt dat zo'n vergunning verkregen kan worden. Voor zover ons bekend is dat niet gebeurd;
- g. Voorafgaand aan de vaststelling van het ontwerpbestemmingsplan door de Gemeenteraad zou een plan-m.e.r.-procedure moeten zijn doorlopen. Voor zover ons bekend is dat niet gebeurd.

Hieronder gaan wij in detail op de verschillende argumenten in.

a. Onderzoek naar vogelbewegingen is onvoldoende

Wij waarderen het dat in opdracht van de gemeente Kampen een onderzoek is verricht naar vliegbewegingen van vogels. Toch is het aantal vliegbewegingen dat tijdens het onderzoek in beeld is gebracht te laag en volgens onze vogelkenners niet voldoende representatief voor dit gebied. Dat komt waarschijnlijk (voor een deel) doordat in een voor vogeltrek zeer belangrijke periode (tussen 9 februari en 25 april; zie p. 17 rapport Waardenburg) *niet* is geteld. Daardoor is bijvoorbeeld de voorjaarstrek en een in de IJsseldelta vanouds grote piek in de aantallen ganzen gemist. Ook van andere soorten, waaronder Grutto en Wulp, worden juist in die periode grote aantallen geteld.

Een andere reden is de vrij beperkte tijd waarin wél is geteld, namelijk slechts twee dagen per maand, en dan alleen tussen zonsopgang en zonsondergang en een beperkt gedeelte van de donkerperiode (zie p. 18/19 rapport Waardenburg). Dit betekent dat de waarnemingen niet meer dan 5 % van de totale tijd beslaan en dat er een onderschatting zal zijn gemaakt van de bewegingen van zich gedurende de nachtelijke uren verplaatsende soorten, zoals bepaalde eendensoorten en ganzen. Het zijn juist deze soorten die tijdens het onderzoek soms wel al in grote aantallen zijn waargenomen maar die kennelijk toch nog zijn onderschat. Onze vereniging beschikt over uitvoerige telgegevens, die aantonen dat daadwerkelijk van onderschatting van de aantallen sprake is, met name voor soorten als de Kleine zwaan, Grutto en Zeearend.

De te lage aantallen vogels die daardoor in het onderzoek zijn geteld leiden ertoe dat het aantal slachtoffers groter zal zijn dan in het onderzoek is berekend. Om die reden kan het niet langer uitgesloten worden dat de grotere aantallen slachtoffers wel degelijk kunnen leiden tot een significant effect op

een van de kwalificerende vogelsoorten. Hierop wordt in de volgende alinea nader ingegaan.

b. Beoordeling van de significantie van effecten is onjuist

Voor het beoordelen van de significantie van de effecten van de te plaatsen windmolens is gebruik gemaakt van een eerder toegepaste norm. Deze behelst dat wanneer het aantal slachtoffers van een bepaalde ontwikkeling kleiner is dan 1 % van de natuurlijke sterfte van de betreffende soort er sprake is van kleine effecten in de zin van de Vogelrichtlijn, of niet-significante effecten. We merken daarover het volgende op:

Uw afdeling sprake zich al eerder uit over de ook hier gebruikte norm, zoals in de uitspraak van 1 april 2009¹. Volgens uw afdeling mag *bij afwezigheid van andere wetenschappelijke criteria* deze norm gebruikt worden als basis om te beslissen of het verwachte aantal aanvaringslachtoffers de natuurlijke kenmerken van het gebied zal aantasten of een verstorend effect zal hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Overigens wordt in deze zaak wel geconcludeerd dat er een verplichting bestaat tot monitoring en het zonedig nemen van passende maatregelen. Uit het besluit van de Gemeenteraad blijkt niet dat ook monitoring en het treffen van passende maatregelen worden voorgeschreven.

Deze norm is ontwikkeld in het kader van de soortenbescherming op grond van de Vogelrichtlijn, binnen een kader waarin exacte slachtofferaantallen benoemd konden worden. Dat is bij een aanvaringsrisico voor windmolens niet het geval. Niet uitgesloten kan worden dat er uiteindelijk meer slachtoffers vallen dan voorspeld. Terwijl uit diverse uitspraken duidelijk als eis naar voren komt dat er pas sprake kan zijn van acceptabele kleine hoeveelheden wanneer er geen mogelijkheid bestaat dat er meer slachtoffers zullen zijn dan 1% van de jaarlijkse sterfte. Ook in dit geval bestaat de mogelijkheid dat het aantal slachtoffers in de praktijk hoger zal blijken te zijn dan 1% van de jaarlijkse sterfte.

Daarnaast houdt de 1% norm, en dus het bepalen van de impact van het aantal aanvaringslachtoffers, geen rekening met de staat van instandhouding van de betrokken vogelsoort. Wanneer de soort in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert, dan kan 1% al een significant effect opleveren. Dit laatste werd door uw afdeling eerder geconstateerd, namelijk in de voorlopige voorziening over de verruiming van de vaargeul in de Westerschelde².

Het gebruik van de 1% norm kan überhaupt niet worden toegepast in een situatie waarin geen sprake is van een gunstige staat van instandhouding. In dat geval is het zo dat hoe slechter het met de populatie gaat – en hoe hoger het sterftcijfer dus is – hoe meer slachtoffers mogen vallen voordat de 1% norm wordt bereikt. Dus hoe slechter het met de soort gaat, hoe groter de impact is die als niet significant wordt bestempeld. In dit gebied worden diverse vogelsoorten waargenomen, ook in het onderzoek van Bureau Waardenburg, die in een soms zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren. Voorbeelden daarvan zijn de Watersnip, de Roerdomp en de Purperreiger. Van sommige andere soorten die hier worden aangetroffen, zoals de Kleine zwaan, die in een matig ongunstige staat van instandhouding

¹ Betreft plaatsing windmolens nabij Scheerwolde, Overijssel, nummer 200801465/1/R2

² Zie hiervoor de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 28 juli 2009, nummers 200806565/3/R1, 200903364/2/R1, 200903365/2/R1, 200903367/2/R1 en 200903368/2/R1

verkeert, is bovendien bekend dat windmolenparken een barrière vormen (zie soortenprofiel Alterra).

Een zeer belangrijke reden waarom de 1% norm volgens ons niet als norm kan worden gehanteerd bij het bepalen van de significantie is omdat het een te beperkte bepaling is van de omvang van het effect op de natuurlijke kenmerken. Een voorbeeld is de barrièrewerking van een dergelijk windmolenpark en het moeten omvliegen als gevolg hiervan.

Aanvaringssslachtoffers, barrièrewerking en overige hinder door de windmolens zullen cumulatief moeten worden beoordeeld, wat in dit geval niet is gebeurd. Bovendien zijn het bij broedvogels niet alleen de aanvaringssslachtoffers die sterven: ook nestjongen moeten als slachtoffer worden beschouwd wanneer het nest verloren gaat als gevolg van sterfte van (een van de) oudervogels. Al deze zaken moeten worden meegewogen om een onderbouwd uitblijven van significante effecten te kunnen constateren.

Een belangrijk aspect is trouwens het effect op vogels met een lage reproductie. Het gaat hierbij om soorten met een lange levensduur die relatief weinig nakomelingen voortbrengen, zoals roofvogels en zwanen. Dergelijke vogelsoorten zijn extra gevoelig voor onnatuurlijke sterfte door windmolens, omdat extra sterfte van een betrekkelijk klein aantal exemplaren van deze soorten al kan leiden tot achteruitgang van de populatie. De kans dat een vogel het slachtoffer wordt zonder nakomelingen geproduceerd te hebben is dus relatief groter dan bij soorten die binnen een jaar geslachtsrijp zijn (soorten met een hoge reproductie). Met dit verschijnsel wordt in de beoordeling van de effecten van het aantal aanvaringssslachtoffers volgens ons onvoldoende rekening gehouden. In een milieueffectrapportage dient inzichtelijk worden gemaakt welke soorten met een lage reproductiefactor slachtoffer kunnen worden van het voorgenomen windpark, om zo afdoende te kunnen bepalen of er effecten op populatieniveau van deze soorten te verwachten zijn en of deze effecten consequenties hebben voor instandhoudingsdoelen van deze soorten.

c. *Er is onvoldoende onderzoek verricht naar effecten op vleermuizen*

De diverse Natura 2000-gebieden in de omgeving van Kampen zijn niet alleen waardevol voor vogels maar ook voor vegetatie en voor andere diergroepen. Van de diergroepen die net als vogels schade zouden kunnen ondervinden van de plaatsing van windmolens willen we specifiek de vleermuizen noemen. Eén van de soorten vleermuizen, de Meervleermuis, kwalificeert in de Natura 2000-gebieden in de omgeving van Kampen, te weten de Natura 2000-gebieden Veluwerandmeren en Zwarte Meer; voor de soort geldt een 'behoudsdoelstelling'. Van de Meervleermuis is bekend dat deze her en der in de omgeving van Kampen voorkomt. Gelet op de grote actieradius van de soort mag worden aangenomen dat er tussen de Natura 2000-gebieden een relatie bestaat voor de Meervleermuis.

De windmolens die door het bestreden besluit mogelijk worden gemaakt staan in de logische trekroute tussen de beide Natura 2000-gebieden. De soort jaagt er (vlak) boven de grotere oppervlaktewateren en trekt op voor vleermuizen grote hoogte tussen de foerageergebieden en de kolonies, die soms op tientallen kilometers afstand kunnen liggen. Van vleermuizen is bekend dat deze regelmatig het slachtoffer worden van windmolens³.

³ Zie bijvoorbeeld de brief die de Zoogdiervereniging in 2008 hierover stuurde naar de Minister van VROM (bron: <http://www.natuurbericht.nl/?id=552>)

Het valt ons op dat mogelijke effecten op vleermuizen, waaronder dus de Meervleermuis, alleen marginaal zijn onderzocht. Het hiertoe door Grontmij uitgevoerde onderzoek laat zien dat de Meervleermuis ter plaatse is aangetroffen, net als de in de Nederland uiterst zeldzame Tweekleurige vleermuis (p. 7) en de Rosse vleermuis. Overigens heeft Grontmij het gebied slechts twee maal bezocht (p. 6), terwijl het voor dit onderzoek van toepassing zijnde vleermuisprotocol van het Netwerk Groene Bureaus aangeeft dat onderzoekslocaties ten minste vijf maal bezocht dienen te worden voordat betrouwbare conclusies kunnen worden getrokken. Niet uitgesloten is dan ook dat de waarde van het plangebied voor vleermuizen door Grontmij is onderschat.

Uit het door Grontmij uitgevoerde onderzoek naar vleermuizen blijkt verder dat veldbezoeken hebben plaatsgevonden in juli en augustus 2008. De Meervleermuis is echter een soort die al vanaf half juli vanuit de zomerverblijfplaatsen (m.n. Wieden en Weerribben) naar winterverblijfplaatsen trekt (bv. in de duinen, in Limburg en middelgebergten in het buitenland als de Ardennen). Vanaf half juli zal de Meervleermuis dus ook niet meer foeragerend kunnen worden waargenomen in gebieden als de IJsseldelta. Geconstateerd kan dan ook worden dat het uitgevoerde onderzoek te laat in het jaar is uitgevoerd om een goed beeld te krijgen van de waarde van het gebied voor de Meervleermuis. Omdat dit gebied wel geschikt is als foerageergebied van de Meervleermuis betekent dat dat de waarde kan (zal?) zijn onderschat. Er kan dus op basis van het uitgevoerde onderzoek ook niet worden geconcludeerd of er sprake kan zijn van al dan niet significante effecten op de Meervleermuis.

Gelet op de aanwijzingen dat ook slachtoffers onder vleermuizen denkbaar zijn vinden wij dat een belangrijke tekortkoming.

d. Er is geen onderzoek verricht naar effecten op 'oude' doelen

Delen van de Natura 2000- gebieden zijn niet alleen aangewezen onder de Vogel- en/of de Habitatrichtlijn maar zijn al veel langer beschermd, en wel als Beschermd of Staatsnatuurmonument. Dat geldt bijvoorbeeld voor het Vossemeer en het Zwarte Meer. Deze beschermde natuurmonumenten⁴ zijn destijds aangewezen vanwege hun bijzondere natuurwaarden. Een deel van deze natuurwaarden zijn, toen de aanwijzing van de Natura 2000-gebieden plaatsvond, vertaald in 'instandhoudingsdoelstellingen'. Maar dat geldt niet voor alle 'oude doelen'. Bij onderzoek naar effecten van ruimtelijke ontwikkelingen moet óók eventuele effecten op de 'oude doelen' worden onderzocht (artikel 16 Natuurbeschermingswet 1998). Dat de windmolens buiten de begrenzing van het beschermde natuurmonument zijn gelegen maakt daarbij niet uit, zoals uw afdeling niet lang geleden duidelijk maakte⁵. Het valt ons op dat voorafgaand aan het bestreden besluit geen onderzoek is verricht naar mogelijke effecten van de plaatsing van windmolens op de 'oude doelen'.

e. Er is geen rekening gehouden met de "Windmolenrisicokaart"

Door Vogelbescherming Nederland werd in samenwerking met SOVON en Bureau Altenburg & Wymenga in 2009 de Nationale Windmolenrisicokaart voor vogels uitgebracht. Het gebied rond de Zuiderzeehaven werd in dit

⁴ Tegenwoordig wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen Staats- en Beschermden natuurmonumenten

⁵ Zie uitspraak nummer 200807503/1/R2 d.d. 21 juli 2010

rapport en de bijbehorende kaarten in rood aangeduid. In dit rapport betekent dit dat plaatsing van windmolens kan leiden tot relatief grote aantallen slachtoffers onder vogels. Vooral de categorieën 'watervogels' en 'ganzen en zwanen' en 'gevoelig Natura 2000-soorten' scoren daarbij slecht. De aanduiding in rood maakt de conclusie van Bureau Waardenburg ('geen significante effecten') in onze ogen opmerkelijk. Gelet op de diepgang van de uitgevoerde analyse hechten wij meer waarde aan de aanduiding van o.a. Vogelbescherming Nederland. In het besluit van de Gemeenteraad is hiermee echter geen rekening gehouden, althans dit blijkt niet uit het aan de Gemeenteraad voorgelegde (en door de raad uiteindelijk aangenomen) raadsvoorstel.

f. *Er is geen vergunning als bedoeld in de Natuurbeschermingswet 1998 gevraagd (noch verkregen)*

Zoals al uit het voorgaande blijkt zijn wij van mening dat plaatsing van windmolens, anders dan door de gemeente Kampen wordt verondersteld, wel degelijk kan leiden tot effecten op Natura 2000-gebieden. Het uitgevoerde onderzoek is onvolledig en op onderdelen verouderd. Wij zijn daarom van mening dat een vergunning in de zin van de Natuurbeschermingswet 1998 aangevraagd had moeten worden, in elk geval voor het mogelijk maken van de plaatsing van windmolens. Dit wordt overigens ook aangegeven door Grontmij: "Omdat negatieve effecten (niet zijnde significant negatieve effecten) niet helemaal uit te sluiten zijn, dient wel een vergunning aangevraagd te worden bij de provincie Overijssel."

Daarbij had ook aandacht moeten worden besteed aan cumulatieve effecten van andere plannen, projecten en handelingen. Omdat de beschermende bepalingen van de Vogel- en de Habitatrichtlijn al geruime tijd van toepassing zijn en zowel randmeren als IJssel al ruim 10 jaar geleden als Vogelrichtlijngebied werden aangewezen, dienen alle sindsdien opgetreden ontwikkelingen die de effecten van de plaatsing van windmolens kunnen versterken hierin te worden meegenomen. Dat geldt dan ook voor diverse ruimtelijke ontwikkelingen. Voorbeelden zijn de aanleg en ingebruikname van de Hanzelijn (de aangetoonde effecten daarvan zijn tot dusverre nooit gecompenseerd), de inrichting van polder de Koekoek als glastuinbouwgebied, de aanleg van de N50 langs Kampen naar Ramspol e.d. Voor de Zuiderzeehaven zelf geldt dat de effecten van de aanleg daarvan wél reeds afdoende werden gecompenseerd, *behalve* voor ganzen en weidevogels. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de inrichting van de beide compensatielocaties en is ook vastgelegd in het convenant dat daarover werd gesloten tussen onze vereniging en de gemeente.

Het is naar onze mening niet mogelijk op deze –voor vogels zo bijzondere- locatie een vergunning ingevolge de Natuurbeschermingswet 1998 te verkrijgen voor plaatsing van windmolens. En alleen al om die reden had de gemeente Kampen het ontwerpbestemmingsplan in onze ogen ook niet in deze vorm mogen vaststellen.

g. *Er is geen plan-m.e.r.-procedure doorlopen*

Uit diverse van de voorgaande punten blijkt al dat wij er allerminst van zijn overtuigd dat de plaatsing van windmolens niet zal leiden tot significante effecten op vogels en vleermuizen. In onze ogen is het daarom niet mogelijk dat de Gemeenteraad het raadsvoorstel goedkeurt zonder een bijbehorende passende beoordeling en een plan-mer rapport waarin de effecten van het

bestemmingsplan inzichtelijk worden gemaakt. Zover wij kunnen nagaan is voor deze bestemmingsplanprocedure echter geen plan-mer gemaakt. Wij zijn van mening dat dit een omissie is die goede besluitvorming door de Gemeenteraad onmogelijk maakt. Onder 'goede besluitvorming' verstaan we besluitvorming die met alle relevante aspecten van een besluit rekening houdt, dus ook met mogelijke effecten op natuurwaarden.

2. Raadsbesluit is strijdig met vastgesteld beleid

Van oktober 2002 dateert de door de Gemeenteraad van de gemeente Kampen vastgestelde 'Beleidsnota windenergie Kampen'. De nota werd op 30 januari 2003 ongewijzigd door de Gemeenteraad vastgesteld. In dit beleidsdocument (p. 14) worden aan de eventuele plaatsing van windmolens op de locatie Haatlandhaven/ Zuiderzeehaven onder meer de volgende voorwaarden gesteld:

- Plaatsing aan de landzijde van de waterkering;
- Ashoogte van minimaal 70 meter en maximaal 80 meter;
- Verhouding ashoogte : rotordiameter ca 1,0
- Onderlinge afstand tussen de turbines bedraagt 4x de rotordiameter

De met dit besluit mogelijk gemaakte plaatsing van windmolens betreft turbines met een ashoogte van 105 meter en een rotordiameter van 90 meter. Dit terwijl in de beleidsnota windenergie is te lezen dat hogere windturbines de ruimte van het landschap verkleinen (p. 14), een constatering waarin wij ons goed kunnen vinden. Het is ons niet duidelijk waarom de gemeente Kampen met dit besluit zonder argumenten daaromtrent afwijkt van het eerder door haar vastgestelde beleid, temeer omdat deze afwijking betekent dat de molens op veel grotere afstand zichtbaar zijn en bovendien tot grotere effecten op vogels en vleermuizen kunnen leiden.

Overigens is de plaatsing van windmolens al vaker in de Gemeenteraad bediscussieerd. Opvallend genoeg soms met een geheel andere uitkomst van de stemming. Zo werd de beoogde plaatsing van windmolens langs de N50 bij Zalkerbroek op 26 maart 2009 bijna unaniem (!) door de Gemeenteraad verworpen. Van een consistente opvatting van de Gemeenteraad lijkt wat betreft dit thema dus geen sprake.

De Zuiderzeehaven is destijds aangelegd om 'aan diep water gebonden bedrijvigheid aan te trekken'. Destijds is ervoor gekozen af te zien van de mogelijkheid windmolens te plaatsen. Hoewel het oppervlak van een windmolen op zich zelf gering is geldt dat niet voor een grotere veiligheidszone, waar beperkingen aan het gebruik worden gesteld. Het is opmerkelijk dat de gemeente Kampen nu kennelijk geen bezwaar heeft tegen het (enigszins?) beperken van de mogelijkheden voor aan diep water gebonden bedrijvigheid.

3. Plaatsing van windmolens leidt tot aantasting van Nationaal Landschap IJsseldelta

Op een afstand van slechts enkele honderden meters van de beoogde locatie van de windmolens is de grens van het Nationaal Landschap IJsseldelta gelegen. De nationale landschappen zijn destijds aangewezen om bijzondere Nederlandse landschappen met hun bijzondere eigenschappen (de 'kernkwaliteiten') te bewaren. Een van de kernkwaliteiten, verwoord in het 'Ontwikkelingsperspectief' van het Nationaal Landschap IJsseldelta is de grote mate van openheid (zie bijvoorbeeld p.17 en p.28 van het Ontwikkelingsperspectief).

In haar beleidsnota windenergie geeft de gemeente Kampen, onzes inziens terecht, aan dat hogere windmolens de ruimte van het landschap verkleinen (zie voorgaande alinea). Volgens ons leidt de plaatsing van windmolens op zo korte afstand van het Nationaal Landschap tot aantasting van een van de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap IJsseldelta. Dit bijvoorbeeld omdat de molens tot op grote afstand, bij helder weer mogelijk enkele tientallen kilometers, te zien zal zijn.

Dit wordt ons mede ingegeven door de bestaande gebouwen bij de nabije Haatlandhaven, die tot een hoogte van maximaal zo'n 30 meter reiken (fa. Graansloot) En uiteraard de zichtbaarheid van de hoge kantorengebouwen die aan de rand van Zwolle zijn verrezen, zoals het ABN-Amro-gebouw dat een hoogte heeft van zo'n 96 meter. De hier bedoelde molens hebben –ter vergelijking- een ashoogte van 105 meter en een rotordiameter van 90 meter⁶, zodat de tiphoogte van de wieken zo'n 150 meter zal bedragen, wat daarmee 1,5 maal de hoogte is van het vaak tot in Kampen zichtbare ABN-Amro-gebouw.

Wij wijzen er verder graag op dat in de wijde omgeving van Kampen géén windmolens te vinden zijn. Dat geldt voor het grondgebied van de gemeente Kampen maar ook van de aangrenzende delen van de provincie Flevoland. Pas tussen Swifterbant en Lelystad zijn, vanuit Kampen gezien, de eerste windmolens te vinden. De reden dat windmolens hier ontbreken heeft vooral te maken met de zwaarwegende belangen van natuur en landschap. Het is ook daarom dat wij bezwaar maken tegen de plaatsing van windmolens in een verder windmolenvrij gebied waarmee tot dusverre doorgaans zorgvuldig is omgegaan.

4. Plaatsing van windmolens leidt tot schade aan ganzenfoerageergebieden

In de IJsseldelta zijn door de provincie Overijssel op diverse plaatsen zogeheten ganzenfoerageergebieden aangewezen. Dat zijn gebieden waar agrariërs aanspraak kunnen maken op een bepaalde vergoedingsregeling die hun schade die door ganzen wordt toegebracht aan gewassen vergoedt. De gedachte achter de ganzenfoerageergebieden is dat elders ganzen mogen worden verjaagd en dat in de ganzenfoerageergebieden concentratie van ganzen wordt toegestaan, zelfs wordt gestimuleerd.

In de IJsseldelta zijn op diverse plaatsen ganzenfoerageergebieden aangewezen. Aangenomen mag worden dat ganzen hier foerageren en vervolgens (dagelijks) de slaapplekken opzoeken zoals in de Natura 2000-gebieden. De beoogde windmolenlocatie staat in een belangrijke trekroute van ganzen, zoals ook blijkt uit de grote aantallen ganzen die in het onderzoek van Bureau Waardenburg zijn waargenomen. Hoewel volgens het onderzoek slechts een beperkt aantal ganzen daarvan dodelijk slachtoffer zal worden (zie daarover echter eerder in dit beroepsschrift) is bekend dat ganzen die de molens zien hun vliegroutes soms enigszins verleggen, wat extra energie kost. We hebben dan ook de sterke indruk dat de plaatsing van windmolens van invloed zal zijn op de effectiviteit van het beleid ten aanzien van de ganzenfoerageergebieden.

⁶ Dit is –ter indicatie- zo'n 10 meter groter dan de spanwijdte van een van de grootste vliegtuigen ter wereld, de Airbua A380 (bijna 80 meter)

5. Effecten van windmolens op beschermde soorten zijn niet onderzocht

Slechtvalk

De Slechtvalk wordt in dit gebied geregeld gezien. Dit blijkt ook uit het onderzoek van Bureau Waardenburg, de soort werd in dit onderzoek 11 maal waargenomen. Een rustplaats, mogelijk ook een broedplaats, is de Eilandbrug (de brug van de N50 over de IJssel). De locatie van de windmolens ligt dus in het ongeveer 360 hectare grote leefgebied (bron: soortenprofiel Alterra) van de soort. Ook de nesten van de Slechtvalk gelden, net als die van de Zeearend, als 'jaarrond beschermd' door de Flora- en faunawet. De bescherming geldt ook hier weer de nesten én de 'functionele leefomgeving' daarvan.

Zeearend

De IJsseldelta behoort sinds enkele jaren tot de broedgebieden van de Zeearend. Na een mislukte broedpoging in 2010 verwachten we dat 2011 mogelijk wél tot een geslaagd broedgeval kan gaan leiden. De majestueuze vogel wordt door leden van onze vereniging intensief (maar uiteraard op gepaste afstand) gevolgd. Bekend is dat naast het broedende koppel er nog ten minste drie andere zeearenden in het gebied van de IJsseldelta vertoeven. De Zeearend is een soort met een grote actieradius, wat gemakkelijk te verklaren is door de enorme vleugelspanwijdte van de vogels. Het leefgebied omvat een oppervlak tussen de 5.000 en 10.000 hectare (bron: Alterra, profiel Zeearend). De talrijke waarnemingen van de Zeearend geven aan dat dit gebied een uitermate geschikt leefgebied is voor de Zeearend. Van zeearenden is echter helaas ook bekend dat ze regelmatig het slachtoffer worden van windmolens. Talrijke voorbeelden daarvan zijn bekend uit binnenland (aanvaring eind 2008 van een jonge zeearend met een windmolen bij Dronten) en buitenland (Duitsland, Noorwegen, Verenigde staten). Het plaatsen van windmolens in voor zeearenden geschikt leefgebied staat naar onze mening gelijk aan het vragen om slachtoffers onder deze soort. Ondanks dat het Zwarte Meerengebied nog niet voor de Zeearend is aangewezen als Natura 2000-gebied wijzen wij u er graag op dat de Zeearend wél is opgenomen in bijlage 1 van de Vogelrichtlijn, wat volgens ons betekent dat de soort ook in dit gebied wordt beschermd. Verder gelden de nesten van de Zeearend, waarvan er recent een op slechts twee kilometer van de beoogde windmolenlocatie werd gemaakt, als jaarrond beschermd door de Flora- en faunawet. Wij vinden het aannemelijk dat windmolens leiden tot aantasting van de 'functionele leefomgeving' van de jaarrond beschermde 'vaste verblijfplaatsen' van de Zeearend. De Slechtvalk is weliswaar een zeer behendige vlieger maar plaatsing van windmolens lijkt ons in elk geval niet bij te dragen aan de waarde van het gebied als foerageergebied.

Tot slot

Natuurvereniging IJsseldelta is uiteraard graag bereid haar beroepschrift nader toe te lichten en aanvullende informatie te verstrekken over de vereniging en het gebied waarin ze actief is.

Natuurvereniging IJsseldelta vindt, resumerend, dat het ontwerpbestemmingsplan "Zuiderzeehaven 2010" met de door de vereniging gesignaleerde tekortkomingen niet door de Gemeenteraad had mogen worden vastgesteld. Wij hopen dat u zich in onze standpunten kunt vinden en verzoeken u het besluit van de Gemeenteraad van de gemeente Kampen d.d. 29 januari 2011 te vernietigen.

Hoogachtend,

Mevr. K. van 't Oever, voorzitter Natuurbeschermingswerkgroep natuurvereniging IJsseldelta

J. Messelink, voorzitter Natuurvereniging IJsseldelta

Correspondentie adres:
De Hooizolder
Groene straat 94
8261 VJ Kampen

Bijlagen:

1. Zienswijze Natuurvereniging IJsseldelta d.d. 17 september 2010 en 5 oktober 2010
2. Statuten Vereniging voor Natuurstudie en -Bescherming IJsseldelta

Bijlage 1 Zienswijze Natuurvereniging IJsseldelta d.d. 17 september 2010 en 5 oktober 2010

De brief d.d. 17 september 2010 omvatte de mededeling dat Natuurvereniging IJsseldelta bezwaar maakte tegen het voorontwerpbestemmingsplan (dat de plaatsing van windmolens in de Zuiderzeehaven mogelijk maakte), en een aankondiging van een brief waarin onze bezwaren nader zouden worden onderbouwd. Deze brief is gedateerd 5 oktober 2010 en is –voor de volledigheid- hieronder opgenomen.

Aan het College van Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Kampen.

Kampen, 5 oktober 2010.

Betreft: Zienswijze Ontwerpbestemmingsplan
Zuiderzeehaven 2010.

Geacht College,

In aansluiting op ons schrijven van 17-09-2010 betreffende bovenvermeld onderwerp willen wij thans gaarne nog het volgende onder Uw gewaardeerde aandacht brengen.

Nadere beschouwing van de thans voorliggende stukken staft ons des te meer in de ook al eerder uitgesproken mening (onder Uw aandacht gebracht bij schrijven van 6 juli 2009 met als onderwerp "voorontwerp bestemmingsplan 2009") dat plaatsing van enige windturbines op het grondgebied van de Zuiderzeehaven geen doorgang moet vinden.

Een groot aantal van de toen gepresenteerde bedenkingen is niet weggenomen.

De noodzaak om de plaatsing op deze plek te realiseren blijft naar onze mening zeer discutabel. De directe omgeving van het zeehavengebied kenmerkt zich immers door kwetsbare natuur- en landschapswaarden.

De locatie ligt ingeklemd tussen belangrijke vogelgebieden (zowel broed-, rust- als fourageergebieden),

Hoge bebouwing (niet alleen van windturbines maar ook door beoogde toename van de bouwhoogte van andere bebouwing tot max. 35 meter) brengt hoe dan ook belemmeringen mee voor de verplaatsingsmogelijkheden van de avifauna. Daarnaast brengen de draaiende wieken veelal fataal letsel toe aan vogels die binnen de draaicirkel terechtkomen. Niet alle hiervoor kwetsbare soorten worden in de inventarisatie genoemd.

Het Nationaal Landschap IJsseldelta, dat toch bedoeld is om de landschappelijke en overige natuurwaarden op een overtuigende wijze onder de aandacht van bewoners en overige bezoekers van de regio Noordwest Overijssel te brengen wordt eveneens in dat streven gedwarsboomd. Een gemeentebestuur dat zegt zich in te zetten voor het verder ontwikkelen van de recreatieve en toeristische mogelijkheden van het IJsseldeltagebied komt in dat opzicht niet geloofwaardig over!

Het ontwerp bestemmingsplan dat voorligt bevat voorts een aantal onduidelijkheden, omissies en onjuistheden.

Wij willen in deze fase van de procedure alvast de volgende onder uw aandacht brengen:

- Cumulatieve effecten:

De voorgenomen plaatsing van een tweetal windturbines op het terrein van de Zuiderzeehaven kan niet losgezien worden van de eveneens voorgenomen plaatsing van nog een tweetal op het Haatlandindustrieterrein. Een poging wordt ondernomen om de effecten van een viertal IN LINIE geplaatste turbines in kaart te brengen. De uitkomsten van die poging overtuigen ons geenszins. Onze twijfel wordt nog versterkt door het feit dat in de bij het bestemmingsplan gevoegde kaart, die toch de exacte locaties aangeeft die met de plaatsing verband houden, wordt gekozen voor een V-VORMIGE situering.

Dat er sprake is van een gecombineerde invloed die plaatsvindt van de 4 windturbines over 2 in procedure zijde ontwerpbestemmingsplannen wordt in de voorliggende stukken

terecht onderschreven. Wanneer echter de noodzaak van het aangaan van een MER-procedure (noodzakelijk wanneer een bestemmingsplanwijziging voor een (haven)gebied van meer dan 75 HA aan de orde is) wordt weggeschreven omdat het Zeehavengebied maar bijna 60 HA beslaat lijkt het principe echter weer snel verlaten. Beide terreinen tezamen overschrijden echter royaal de 75 HA grens! Om aan alle onzekerheden over cumulatie van invloeden een eind te maken staan wij het aangaan van een MER-procedure uitdrukkelijk voor. Duidelijker toetsing aan de Europese Vogelrichtlijnen en Habitatrictlijn staan tevens op ons verlanglijstje. Denk ook aan de ligging van de Natura 2000 gebieden!

Maar er is meer dat pleit voor een zwaardere toetsing dan tot nu toe het geval is.. De doorlichting van de cumulatieve effecten op natuur en landschap blijft naar onze mening ten enenmale aan de magere kant. De voorgenomen verbreding van de N50, de toename van de bouwhoogtes van gebouwen in het thans aan de orde zijnde ontwerpbestemmingsplan tot max. 35 meter, het plotseling maximaliseren van de bouwhoogte van de windturbines met een ashoogte van 105 meter en een effectieve hoogte van 150 meter, dit alles werkt maar in een richting: verdere aantasting van de in het geding zijnde waarden. We hebben het dan nog niet eens over de herhaaldelijk geventileerde noodzaak(?) om tot een tweede zeehaven te komen. Al deze voornemens werken qua effecten in een richting: cumulatie! Wij wensen deze cumulatie-effecten duidelijker in kaart gebracht te zien worden!

- Benutting van het terrein van de Zuiderzeehaven.

We zijn geschrokken van de omvang van de op de bestemmingsplankaart aangegeven veiligheidszones. Dat deze zo omvangrijk zijn geworden hangt ongetwijfeld samen met de toegenomen hoogte van de turbines. Wij realiseren ons dat in deze zones beperkingen zullen gelden voor andere voorgenomen activiteiten. Ook in dat opzicht zal de roep om uitbreiding buiten het zeehaventerrein weer toenemen. We achten dit een duidelijk af te wijzen ontwikkeling. Op deze manier wordt niet zuinig met kostbare ruimte omgegaan. Ook de in het bestemmingsplan herhaaldelijk bepleite toename van het aantal siloachtige gebouwen van forse omvang blijft ons verontrusten vanwege de te voorziene gevolgen voor vogels en landschapsliefhebbers.

- Waarden IJsselmonding en directe omgeving

We wensen nogmaals te benadrukken dat de IJsselmonding en directe omgeving een uitermate belangrijk gebied is uit een oogpunt van natuur en landschap. Gemeente en provincie zijn er om ook deze belangen te beschermen en daar eventueel andere belangen aan ondergeschikt te maken. In dat opzicht zou een voorbeeld genomen kunnen worden genomen aan het beleid van de provincie Flevoland. Deze provincie heeft bewust het oostelijk deel van Oostelijk Flevoland (in de nabijheid van IJsselmonding, Vossemeer) vrij gehouden van windturbines! Een daad die navolging verdient.

Hoogachtend,

Heleen Strickers

Secretaris IJsseldelta

Klaske van 't Oever

Voorzitter Natuurbeschermingswerkgroep

**Bijlage 2 Statuten Vereniging voor Natuurstudie en -Bescherming IJsseldelta
(‘Natuurvereniging IJsseldelta’)**